

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. C. Norwida w Zielonej Górze
10 października 2019 r.

Latająca Biblioteka Pomysłów

Cykl spotkań warsztatowych dla bibliotekarzy o nowej literaturze dziecięcej i młodzieżowej

Komiks w bibliotece – jak wykorzystać komiks do promowania biblioteki

prowadzenie: dr Michał Traczyk

Żeby wykorzystać komiks do promocji biblioteki, nie trzeba odkrywać Ameryki, chociaż zapewne dla wielu bibliotekarzy sam komiks jest lądem nieznanym. Nie trzeba odkrywać, gdyż w gruncie rzeczy przydatne są te same doświadczenia i praktyki, które nabywa się i stosuje przez lata pracy z książką.

Nieznajomość komiksu to konsekwencja wieloletniego lekceważenia tej formy twórczości artystycznej – traktowanie go jako (pół)produktu dla dzieci, analfabetów, ewentualnie mogącego pomóc słabiej radzącym sobie dzieciom w dojrzewaniu do literatury „właściwej”. Do tego dochodzi reszta uwarunkowań, które w swoim artykule poświęconym obecności komiksu w bibliotekach, wymienia Rafał Wójcik:

- „[...] – brak rozeznania rynku komiksowego w Polsce,
- brak współpracy pomiędzy wydawcami a bibliotekarzami, przy czym bardziej winię tu bibliotekarzy, bo wiem, że niektórzy wydawcy w ostatnich latach starali się zainteresować swoją ofertą biblioteki, jednak bez odzewu,
- w przypadku bibliotek upoważnionych do otrzymywania egzemplarza obowiązkowego – niewywiązywanie się niektórych wydawców z ustawowego obowiązku, ale również brak monitów ze strony bibliotek,
- niestety, bardzo wysokie ceny niektórych publikacji (ekskluzywne wydania, w twardej oprawie na bardzo dobrym papierze mogą kosztować 100–200 zł),
- skandaliczne nakłady na zakupy w bibliotekach szkolnych i publicznych (jeśli biblioteka szkolna otrzymuje ok. 1000 zł rocznie na wszystkie zakupy, to nie ma możliwości, by zakupiła jakiegokolwiek komiksy)¹.

¹ R. Wójcik „Parias bibliotecznych półtek. O tym, jak komiks torował sobie drogę do księżnic na świecie i w Polsce”, Biuletyn EBIB, 2013, nr 5.

Są to kwestie do przepracowania w każdej bibliotece, chcącej wykorzystywać komiks w codziennej pracy.

Na polskim rynku pojawia się ok. 1200 premier rocznie, nie sposób więc orientować się w całej ofercie, a wprowadzanie komiksów do zbiorów musi być konsekwencją świadomego profilowania kolekcji. Dlatego Pracownia Komiksu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu służy konsultacjami w tym zakresie (traczyk@amu.edu.pl).

Nie da się zaprzeczyć, iż komiks zaznacza coraz wyraźniej swoją obecność zarówno na rynku książki, jak i w świadomości czytelników, w związku z czym odzyskuje również należne mu miejsce w bibliotekach. Jednak posiadanie historii obrazkowych w zbiorach nie wystarczy do wzrostu zainteresowania czytelników i podbicia statystyk odwiedzin oraz wypożyczeń.

Potrzebne są działania wykorzystujące potencjał tej odmiany twórczości artystycznej:

- prelekcje tematyczne dla różnych grup wiekowych i społecznych,
- spotkania z autorami,
- warsztaty dla amatorów i profesjonalistów,
- imprezy (festiwale, konwenty, rocznice) otwarte na wszystkie grupy odbiorców.

Niestety nie ma jednego gotowego scenariusza gwarantującego sukces, zakres podejmowanych działań każdorazowo musi opierać się na rozeznaniu lokalnej specyfiki, możliwości organizacyjnych, dopasowaniu oferty do potrzeb odbiorców. Do wyników dochodzi się pomysłami, konsekwencją. I często latami.

Przydatne informacje:

Najważniejsze wydarzenia komiksowe w Polsce:

- Międzynarodowy Festiwal komiksu i Gier w Łodzi
- Komiksowa Warszawa
- Poznański Festiwal Sztuki Komiksowej
- Krakowski Festiwal Komiksu
- Złote Kurczaki, Wrocław

oraz kilka innych:

- GDAK, Gdańsk
- Rumia Comic Con
- Rzeszowska Akademia Komiksu
- Beton, Szczecin

Biblioteki z największymi (wydzielonymi) zbiorami komiksowymi:

- Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
- Biblioteka Manhattan w Gdańsku
- Arteteka w Krakowie

Do poczytania o komiksie (na początek):

1. Paweł Gąsowski „Wprowadzenie do kognitywnej poetyki komiksu”, Instytut Kultury Popularnej, Poznań 2015.
2. Bartosz Kurc „Komiks – opowiadanie obrazem. Od narracji do znaku”, Wydawnictwo Incal, Koluszki 2016.
3. Scott McCloud „Zrozumieć komiks”, przekł. M. Błazejczyk, Kultura Gniewu, Warszawa 2015.
4. Jerzy Szyłak „Komiks: sztuka ulokowana »pomiędzy«” w: Polonistyka, 2014, nr 2: s. 4–5.
5. „Powieści graficzne. Leksykon”, red. S.J. Konefał, Timof i Cisi Wspólnicy, Warszawa 2015.
6. Adam Rusek „Leksykon polskich bohaterów i serii komiksowych” (wyd. II poprawione i uzupełnione), Centrala, Poznań 2010.
7. Adam Rusek „Od rozrywki do ideowego zaangażowania. Komiksowa rzeczywistość w Polsce w latach 1939–1955”, Ossolineum, Warszawa 2011.
8. Adam Rusek „Tarzan, Matolek i inni. Cykliczne historyjki obrazkowe w Polsce w latach 1919–1939”, Ossolineum, Warszawa 2001.
9. Jerzy Szyłak „Coś więcej, czegoś mniej. Poszukiwania formuły powieści graficznej w komiksie 1832–2015”, Instytut Kultury Popularnej, Poznań 2016.
10. Jerzy Szyłak „Komiks”, Znak, Kraków 2000.
11. Jerzy Szyłak „Komiks: świat przerysowany”, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2009.
12. Jerzy Szyłak „Komiks w kulturze ikonicznej XX wieku”, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 1999.
13. Jerzy Szyłak „Poetyka komiksu. Warstwa ikoniczna i językowa” słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2000.
14. Michał Traczyk „Komiks na świecie i w Polsce”, Wydawnictwo Dragon, Bielsko-Biała 2016.
15. Bartosz Kurc „Trzask Prask. Wywiady z Mistrzami polskiego (i nie tylko) komiksu”, Wydawnictwo Bajka, Koluszki 2004.

Książka o tworzeniu komiksów przeznaczona dla młodych czytelników, z którą warto się zapoznać w każdym wieku:

16. Piotr Kasiński, Robert Trojanowski „Zrób sobie komiks”, Znak Emotikon, Kraków 2018.

Informacje o komiksie w sieci:

- Aleja komiksu (alejakomiksu.com)
- Gildia Komiksu (komiks.gildia.pl)

Przykłady polecanych komiksów dla dzieci i młodzieży:

- „Kajko i Kokosz” (seria) (także „Nowe przygody”), Janusz Christa, Wydawnictwo Egmont
- „Skąd się bierze woda sodowa i nie tylko”, „Na co dybie w wielorybie czubek nosa eskimosa”, „Antresolka profesorka Nerwosolka” (i inne) Tadeusz Baranowski, Wydawnictwo Ongrys
- „Tytus, Romek i A'Tomek” (seria) Henryk Jerzy Chmielewski, Wydawnictwo Prószyński i s-ka/Egmont

- „Asterix” (seria), René Goscinny, Albert Uderzo, Wydawnictwo Egmont
- „Legendarna historia Polski” (seria) Barbara Seidler, Grzegorz Rosiński, Egmont
- „Thorgal” (seria) Jean Van Hamme, Grzegorz Rosiński, Wydawnictwo Egmont
- Komiksy Tomasza Samojlika: „Ostatni zubr”, „Ryjówka przeznaczenia”, „Norka zagłady”
 „Powrót rzesorka”, „Zguba zębiełków”, „Opowieść z Doliny Ryjówek”, Kultura Gniewu –
 Krótkie Gatki; Żubr Pompik (seria), Media Rodzina; „Bartnik Ignat i skarb puszczy”,
 Wydawnictwo Centrala; We współpracy z Adamem Wajrakiem – „Umarty las”,
 „Nieumarty las”, „To nie jest las dla starych wilków”, „Zew padliny”, Wydawnictwo Agora;
 We współpracy z Marcinem Podolcem i Agatą Mianowską – „Bardzo dzika opowieść”,
 Kultura Gniewu – Krótkie Gatki
- „Malutki Lisek i Wielki Dzik” (seria) Berenika Kołomycka, Wydawnictwo Egmont
- „Tymek i Mistrz” (seria) Rafał Skarzycki i Tomasz Leśniak, Wydawnictwo Egmont. Wydania
 zbiorcze: Kultura Gniewu – Krótkie Gatki
- „Hilda” (seria) Luke Pearson, Wydawnictwo Centrala
- „Marzi” (seria) Marzena Sowa, Sylvain Savoia, Wydawnictwo Egmont
- „Przygody Stasia i Złej Nogi” Tomasz Grzędziela, Kultura Gniewu
- „Pewnego lata” Mariko Tamaki, Jilian Tamaki, Kultura Gniewu
- „Jane, lis i ja” Fanny Britt, Isabelle Arsenault, Kultura Gniewu
- „Weź się w garść” Anna Krztoń, Wydawnictwo Komiksowe
- „Maus” Art Spiegelman, Wydawnictwo Post w zestawieniu z komiksem „Drugie pokolenie.
 Czego nie powiedziałem mojemu ojcu” Michel Kichka, MOCAK
- „Polina” Bastien Vivès, Timof i cisi współnicy
- „Powstanie. Film narodowy” Jacek Świdziński, Kultura Gniewu
- „Vincent i van Gogh” Gradimir Smudja, Timof i cisi współnicy
- „Goliał” Tom Gauld, Wydawnictwo Centrala

dr Michał Traczyk – literaturoznawca z wykształcenia, współzałożyciel i członek zarządu Fundacji Instytut Kultury Popularnej (zajmującej się m.in. wydawaniem książek, także o komiksach), kierownik Pracowni Komiksu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, zastępca redaktora naczelnego „Zeszytów Komiksowych” i redaktor naczelny „Studiów z Kultury Popularnej”, autor dwóch książek (w tym „Komiks na świecie i w Polsce”, 2016) oraz redaktor pięciu kolejnych (dwie z nich poświęcone są komiksom: „Komiks i jego konteksty”, 2014; „Komiks. Wokół warstwy wizualnej”, 2016), redaktor Polskiej Bibliografii Wiedzy o Komiksie.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Organizatorzy: Wydawnictwo Dwie Siostry i Polska Sekcja IBBY